

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen vid
Östersunds Gymnasieskola i
Östersunds kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Östersunds Gymnasieskola ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammet. Inriktningen som granskades var pedagogiskt arbete.

Östersunds Gymnasieskola besöktes den 5 – 7 november 2013. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsråden Marie Wiberg- Svensson och Håkan Sandström. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Östersunds Gymnasieskola

Östersunds gymnasieskola är en fristående gymnasieskola som startade 2007. Skolan har under senare år haft en ökad tillströmning av elever, och idag går drygt 300 elever på skolan. Skolan ligger i centrala Östersund och erbjuder programmen barn- och fritidsprogrammet, ekonomiprogrammet, humanistiska programmet, naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Inom barn- och fritidsprogrammet erbjuds även lärlingsutbildning med inriktning personlig tränare.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som, exempelvis, en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har

erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frageställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på Barn- och fritidsprogrammet, och identifierat tre prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

I skollagen anges att eleverna ska ha inflytande över utbildningen. Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy11) ger uttryck för att om eleverna ska kunna ta ansvar för sina studieresultat krävs att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer.

Av elevintervjuer framkommer att det varierar mellan ämnen i vilken utsträckning eleverna känner till målen för utbildningen. I samtalen med eleverna blir det tydligt att eleverna tycker att de har en bättre bild av målen i yrkesämnena än i de gymnasiegemensamma ämnena. Vidare framgår att eleverna inte har en tydlig bild av examensmålen, och hur de olika kurserna tillsammans relaterar till examensmålen.

På frågan i vilken utsträckning eleverna anser sig kunna påverka innehåll och arbetsformer i undervisningen svarar eleverna vid intervju att det tycker att de har större möjlighet till det i yrkesämnena. Dock anser eleverna att möjligheten att påverka är begränsad även i dessa ämnen. Vid lärarintervjuer bekräftas elevernas bild till stora delar. Lärarna berättar att de tycker att de kan vara svårt att hitta former för hur eleverna ska få inflytande över innehåll och arbetsformer. Detta gäller särskilt i de gymnasiegemensamma ämnena där lärarna uppger att tiden är pressad, och att grupperna är stora då eleverna i barn-och fritidsprogrammet läser tillsammans med elever från ett annat program. En annan utmaning som lärarna uttrycker är att det kan vara svårt att få eleverna att vilja ta ansvar för att ha inflytande över utbildningen. Lärarna uppger att många gånger vill eleverna ha styrda uppgifter. Denna bild bekräftas även till viss del även vid elevintervjun, där eleverna uppger att det ibland kan vara svårt att själv ta ansvar och att det därför kan vara enklare att ha avgränsade och tydligt styrda uppgifter. Intervjuerna visar att lärarna tycker att frågan om inflytande och ansvar är en komplex fråga. För att målen i läroplanen ska nås behöver skolan inte bara ge eleverna möjlighet till inflytande utan också i större utsträckning även hitta former för hur eleverna ska motiveras att vilja ta ansvar.

Vid elevintervjuer framkommer att det görs kursutvärderingar i slutet av kurser eller i slutet av året, men att eleverna inte vet vad resultaten av utvärde-

ringarna leder till. Lärarna uppger också vid intervju att de tycker att kurs-utvärderingarna kunde användas mer systematiskt. Eleverna uppger att det skulle vara mer motiverande att delta i utvärderingar och vara lättare att påverka om de fick återkoppling på utvärderingarna. Eleverna uppger också att de skulle vilja ha tidigare återkoppling under terminen på hur det går för dem i de olika kurserna. Eleverna menar att det skulle kunna öka möjligheten att påverka sina studier och sina insatser.

Vid intervju med rektorn framkommer att det har varit svårt för skolan att få igång ett fungerande programråd. I praktiken finns inte fungerande programråd och vid elevintervjuer framkommer att eleverna inte vet vad ett programråd är. Syftet med programråd är att höja kvaliteten i yrkesutbildningen. I det arbetet ska också elevernas synpunkter hämtas in.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla arbetet med att förankra utbildningens mål och innehåll hos eleverna. Särskilt behöver examensmålen framställas tydligare för eleverna. Skolan behöver också hitta tydligare former för hur elevernas utvärdering av undervisningen ska genomföras och resultaten återkopplas till eleverna. Skolan behöver även få igång ett fungerande programråd där elevernas synpunkter kan hämtas in.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med varandra för att nå utbildningens mål. Rektorn har också ett särskilt ansvar för att det kommer till stånd en samverkan mellan lärare i olika kurser så att eleverna får ett sammanhang för sina studier. Läroplanen ger även uttryck för att utvecklingen i yrkeslivet innebär att det behövs ett gränsöverskridande mellan olika yrkesområden. Detta ställer krav på skolans arbetsformer och arbetsorganisation.

Vid intervju uppger rektorn att han har ambitionen att skapa en organisation där lärarna har goda förutsättningar att samverka med varandra. Ett sådant exempel är att få fungerande programarbetslag där lärarna tillsammans kan planera kursinnehållet i förhållande till de olika kurserna och examensmålen. Rektorn uppger dock att det har funnits hinder som försvårat att infria den målsättningen. Exempel på det är att det har funnits lärare som slutat, med vakanser som följd, vilket försvårat byggandet av programarbetslag. Vid lärarintervjuer framkommer att det finns en viss samverkan mellan ämnen men att det bygger mer på enskilda initiativ än på ett återkommande och övergripande systematiskt arbete. Ett exempel på samverkan som nämns och där ämnen samverkat är framtagandet av *Barnboken*. Lärarna uppger att det behövs mer samverkan mellan ämnen och lärare för att anpassa kurserna i relation till

examensmålen. Vid elevintervju stärks bilden av att det behövs en tydligare samverkan mellan ämnen. Eleverna tycker att det är svårt att se kopplingen mellan ämnen i förhållande till examensmålen. Särskilt svårt uppger eleverna att det är i de gymnasiegemensamma ämnena. Granskningen visar även att examensmålen inte heller är tydliga för eleverna vilket försvårar processen med att placera kunskapsinnehållet i ett konkret sammanhang för eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver hitta konkreta former för att utveckla samverkan mellan olika ämnen och mellan lärarna vid barn- och fritidsprogrammet. Ett viktigt syfte med det är att skapa ett tydligare sammanhang för eleverna och där utbildningens mål hänger samman. Genom att göra detta ökar förutsättningarna för att kunskapsinnehållet placeras i ett konkret och meningsfullt sammanhang för eleverna.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

I intervju med rektorn och elevhälsan framkommer att skolan har förbättrat former och organisation för särskilt stöd. Det framkommer att det tidigare saknats en tydlig struktur. Idag träffas elevhälsoteam och rektorn regelbundet på bestämda tider för att diskutera elevärenden. När lärare upptäcker att elever har svårigheter gör de en så kallad *orosanmälan* till elevhälsoteamet. Rektor och elevhälsa uppger att möjligheten används flitigt av lärarna. Vid mötena dras strategier upp för vilka insatser som ska sättas in för att hjälpa eleverna. Rektorn beslutar om åtgärdsprogram ska upprättas och mentorena skriver åtgärdsprogrammen.

Östersunds gymnasieskola har olika former för att ge stöd och särskilt stöd. Det finns dels två lärare som i sin tjänst utgör specialstöd för eleverna. Specialpedagogen finns som stöd både för enskilda elever och för lärare. Skolan har även så kallade stödpass dit eleverna får anmäla intresse när det upplever att de har problem i något ämne. Vid elevintervjuer framkommer att eleverna tycker att lärarna är bra på att ge stöd inom ramen för undervisningen. Eleverna upplever att lärarna har en stor vilja att hjälpa eleverna, men att det samtidigt kan finnas skillnader mellan ämnen och lärare i vilken utsträckning lärarna lyckas att hjälpa eleverna.

Granskningen visar att trots att skolan är på väg att hitta bättre former och struktur för sitt arbete med särskilt stöd finns behov av förbättringsinsatser. Inspektörerna kan se att skolan behöver utveckla åtgärdsprogrammets kvalitet så att det blir tydligare vilka insatser som ska sättas in och hur effekten av insatserna ska följas upp. Åtgärdsprogrammets innehåll måste också bli tydli-

gare för eleven det gäller. Intervjuer visar exempel på att innehållet i åtgärdsprogrammen och vad det ska leda till inte alltid är tydligt för eleven.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla åtgärdsprogrammets kvalitet så att de blir tydligare vilka särskilda stödinsatser som ska sättas in och hur effekten av dessa ska följas upp.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena pedagogiskt arbete, matematik, skapande verksamhet och engelska observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.